

Дудорова Л.Ю.

Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ

Високі вимоги до підготовки майбутніх фахівців з туризму зумовлені соціальним замовленням. Вони передбачають підготовку студентів, що матимуть не тільки високий рівень професійних знань та умінь, а й високий рівень сформованої професійної культури. Для цього в освітньому процесі необхідно враховувати відповідні педагогічні умови, які забезпечуватимуть високий рівень сформованості професійної культури у майбутніх фахівців з туризму засобами мультимедійних технологій.

Ключові слова: педагогічні умови, професійна культура, майбутні фахівці з туризму.

Дудорова Л.Ю. Педагогические условия формирования профессиональной культуры у будущих специалистов туризма. Высокие требования подготовки будущих специалистов по туризму обусловлены социальным заказом. Они предусматривают подготовку студентов, которые будут иметь не только высокий уровень профессиональных знаний и умений, но и высокий уровень сформированной профессиональной культуры. Для этого в учебном процессе необходимо учитывать соответствующие педагогические условия, обеспечивающие высокий уровень сформированности профессиональной культуры у будущих специалистов по туризму средствами мультимедийных технологий.

Ключевые слова: педагогические условия, профессиональная культура, будущих специалисты по туризму.

Dudorova LY. Pedagogical conditions of formation of professional culture of future specialists of tourism. The high requirements of future specialists of tourism are determined due to the social order. They provide training of students, who will have not only a high level of professional knowledge and skills, but also a high level of prevailing professional culture. Therefore the learning process must take into account relevant pedagogical conditions that ensure a high level of professional culture of future managers of tourism by means of multimedia technologies.

Pedagogical conditions of formation of professional culture of future specialists in tourism are: the introduction of pedagogical technology of formation of professional culture of future specialists in tourism by means of the special course "culture of Professional managers for tourism"; the use of innovative forms and methods of formation of professional culture by means of multimedia technologies of future specialists in tourism in the process of studying of a special course; the creation of subject-subject communication by means of multimedia technologies; organizing and conducting classes for the course using the means of multimedia technologies; training teacher to use of multimedia technologies.

Implementation of pedagogical conditions technologies of formation of professional culture of future specialists in tourism aims at: provision of organizational-pedagogical and psychological-pedagogical support of process of formation of professional culture of future specialists in tourism by means of multimedia technologies; improving the system of professional training of specialists in tourism to work in conditions of application of means of multimedia technology; defining forms and methods of information support of process of formation of professional culture of future specialists in the conditions of professional activity; improving the process of communication between students and teachers; determination of the level of special training of teachers to use multimedia technology.

Key words: pedagogical condition, the professional culture, future specialists of tourism.

Педагогічними умовами формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму є: упровадження педагогічної технології формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму засобами спецкурсу «Професійна культура менеджерів з туризму»; застосування інноваційних форм і методів формування професійної культури засобами мультимедійних технологій у майбутніх фахівців з туризму протягом вивчення спецкурсу; створення суб'єкт-суб'єктної комунікації засобами мультимедійних технологій; організація та проведення занять зі спецкурсу з використанням засобів мультимедійних технологій; забезпечення спеціальної підготовки викладача до застосування мультимедійних технологій.

Реалізація педагогічних умов технології формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму має на меті: забезпечення організаційно-педагогічного й психолого-педагогічного супроводу процесу формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму засобами мультимедійних технологій; вдосконалення системи професійної підготовки фахівців з туризму для роботи в умовах застосування засобів мультимедійних технологій; визначення форм і методів інформаційної підтримки процесу формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму в умовах професійної діяльності; удосконалення процесу комунікації між студентами та викладачами; визначення рівня спеціальної підготовки викладача до застосування мультимедійних технологій.

Постанова проблеми. Сучасний етап розвитку професійної освіти характеризується неспинним зростанням вимог не тільки до знань та умінь, але й передбачає посилення професійно-культурної спрямованості підготовки майбутніх фахівців. Причиною таких вимог до підготовки студентів став результат науково-технічного прогресу, особлива увага звертається на компонентний аналіз фахової компетентності фахівця та показники оцінювання її сформованості [7, 8, 9]. Ці високі вимоги зумовлені соціальним замовленням та передбачають підготовку фахівців з туризму, що спроможні не тільки оптимально виконувати поставлені виробничі завдання, але й вибрати та збудувати свій світ особистих професійних цінностей, засвоїти креативні способи вирішення професійних та життєвих проблем, застосовуючи засоби мультимедійних технологій. Усе це вимагає відповідних педагогічних умов для забезпечення ефективності реалізації технології формування професійної культури у майбутніх фахівців з туризму в освітньому процесі вищого навчального закладу [5, 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив встановити, що

фундаментальну основу освітньої підготовки майбутніх фахівців заклали дослідження, здійснені у контексті професійної підготовки фахівців з позицій філософії освіти (В.П. Андрущенко, Г.О. Балл, В.Г. Кремь, В.І. Луговий, В.О. Огнев'юк та інші), удосконалення навчального процесу у вищих навчальних закладах (А.М. Алексюк, В.Є. Білогур, Я.Я. Болюбаш, А.О. Вербицький, В.А. Козаков та інші), професійної підготовки майбутніх фахівців (Ю.Д. Бойчук, О.А. Дубасенюк, М.Б. Євтух, А.П. Конох, О.А. Мандражи, В.І. Наумчук, В.В. Ягунов та інші).

В той же час, актуальним є дослідження з формування професійної культури фахівців туризму з урахуванням провідних сучасних тенденцій вищої освіти.

Мета статті полягає в визначенні та обґрунтуванні сукупності педагогічних умов реалізації технології формування професійної культури у майбутніх фахівців з туризму.

Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**: теоретично визначити зміст поняття «педагогічні умови»; обґрунтувати педагогічні умови реалізації технології формування професійної культури у майбутніх фахівців з туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науково-педагогічній літературі висвітлені окремі аспекти досліджуваної проблеми, а саме: організація навчальної практики майбутніх фахівців туристичної сфери (Н. С. Хмільярчук); екологічна підготовка майбутніх менеджерів з туризму (О. О. Фастовець); навчання майбутніх фахівців туризму, створення англійськомовних туристичних проектів (А. Ю. Чуфарлічева); комунікативних умінь майбутніх фахівців туризму (І. В. Щоголева). Проте, незважаючи на наявність різнопланових досліджень із професійної підготовки фахівців з туризму, аналіз наукових джерел засвідчив, що такий вагомий аспект, як аналіз суті, значення та місця педагогічних умов у структурі процесу формування професійної культури фахівців з туризму не став предметом спеціального дослідження. Зазначене окреслює проблему теоретичного і методичного обґрунтування педагогічних умов реалізації технології формування професійної культури у майбутніх фахівців з туризму.

Є різні тлумачення суті педагогічних умов. Так, в словнику С. І. Ожегова наведено такі визначення умови: обставина, від якої що-небудь залежить; вимога, що пред'являється однією із договірних сторін; усна або письмова угода про що-небудь; домовленість; правила, встановлені в будь-якій області життя, діяльності; обстановка, в якій відбувається, здійснюється що-небудь; дані, вимоги, з яких слід виходити [3]. На думку Ю. К. Бабанського ефективність педагогічного процесу залежить від умов, в яких він відбувається [1]. В філософській літературі поняття «умова» показує універсальні стосунки між суб'єктами спілкування. Поняття «умови» як психологічної категорії слід розуміти як сукупність явищ внутрішнього та зовнішнього середовища, які впливають на розвиток конкретного психічного явища, яке виражається через активність особистості або групи людей. В педагогіці термін «умова» використовується при характеристиці педагогічного процесу, його сторін і складових частин [3].

Як зазначає Р. К. Серьожникова, педагогічні умови – це сукупність змісту, форм, методів, педагогічних прийомів, об'єктивних можливостей [3]. За Ю. К. Бабанським, педагогічні умови це обставини (чинники), від яких залежить ефективність функціонування педагогічної системи [1, с. 115]. О. Федорова визначає педагогічні умови як синтез об'єктивних можливостей змісту освіти, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей, що допомагають в розв'язанні поставлених завдань [4, с. 193].

З аналізу психолого-педагогічних досліджень, педагогічні умови виступають в якості обставин, від яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що виражається активністю групи людей або окремої особистості, згідно з С. В. Висоцьким, являє собою сукупність об'єктивних можливостей змісту, методів, організаційних засобів здійснення навчання для забезпечення успішного вирішення педагогічного завдання [2]. Тут педагогічні умови виступають як динамічний контролер різних факторів навчання: особистісних, психологічних, інформаційних, педагогічних.

Отже, як висновок, педагогічні умови – це структурна оболонка педагогічних моделей або технологій. За допомогою педагогічних умов реалізуються компоненти технології, моделі. Педагогічні умови повинні відображати структуру формування професійної культури майбутніх менеджерів з туризму засобами мультимедійних технологій і вміщувати передбачені технологією формування професійної культури компоненти моделі або технології.

Метою впровадження педагогічних умов формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму засобами мультимедійних технологій є: забезпечення організаційно-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх фахівців з туризму; вдосконалення системи професійної підготовки управлінських кадрів для роботи в умовах туристичної галузі; визначення форм і методів інформаційної підтримки процесу формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму та застосування набутих характеристик у реальних умовах.

Маючи за основу виділені положення, мету та передумови побудови й удосконалення процесу формування професійної культури у майбутніх фахівців з туризму, а також урахування застосування засобів мультимедійних технологій, нами були визначені *педагогічні умови формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму засобами мультимедійних технологій*:

- 1) упровадження педагогічної технології формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму засобами спецкурсу «Професійна культура менеджерів з туризму»;
- 2) застосування інноваційних форм і методів формування професійної культури засобами мультимедійних технологій у майбутніх фахівців з туризму протягом вивчення спецкурсу;
- 3) створення суб'єкт-суб'єктної комунікації засобами мультимедійних технологій (в навчально-виховному процесі та самостійній роботі майбутніх фахівців з туризму) або (на заняттях з формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму);
- 4) організація та проведення занять зі спецкурсу з використанням засобів мультимедійних технологій;
- 5) забезпечення спеціальної підготовки викладача до застосування мультимедійних технологій.

Обґрунтуємо кожен педагогічну умову.

Упровадження педагогічної технології формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму засобами спецкурсу «Професійна культура менеджерів з туризму». Формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму відбувається поетапно за допомогою впровадження розробленої авторської особистісно-орієнтованої технології (проекування педагогічної діяльності викладача щодо підбору змісту, приведення у систему форм, методів і засобів підготовки майбутніх фахівців,

послідовної реалізації технології на практиці). Виявлено, що запланований результат досягається студентами через опанування змісту і форм навчальної діяльності на основі ціннісного ставлення до дійсності, професійної готовності та творчої активності особистості. ефективне функціонування педагогічної технології можливе за умов: забезпечення цілісності, безперервності, варіативності та інтегративності підготовки майбутніх фахівців з туризму щодо формування їхньої професійної культури із використанням мультимедійних технологій; засвоєння студентами сукупності професійних знань, цінностей та формування професійних умінь і навичок, що відповідають кваліфікаційним вимогам до фахівця цього профілю; використання методів активного та інтерактивного навчання майбутніх фахівців з туризму як засобів формування показників професійної культури; моніторингу показників професійної культури майбутніх фахівців з туризму; спрямованість навчально-виховного процесу на подальший розвиток показників професійної культури майбутніх фахівців з туризму.

Застосування інноваційних форм і методів формування професійної культури засобами мультимедійних технологій у майбутніх фахівців з туризму протягом вивчення спецкурсу. Проблема формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму є однією з найбільш складних і актуальних. Це зумовлено тим, що традиційні форми та методи навчання, що використовують в процесі професійної підготовки, спрямовані на формування знань, умінь та навичок студентів, але недостатньо впливають на ціннісну сферу особистості майбутнього фахівця з туризму. Набагато більше можливостей при формуванні професійної культури майбутніх фахівців з туризму мають інноваційні технології навчання, які засновані на нових методологічних засадах, психолого-педагогічних теоріях, сучасних дидактичних принципах. Інноваційні форми та методи навчання створюють сприятливі умови для творчості, сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності, допускають можливість самостійного прийняття рішень відповідно до засвоєних професійних знань, умінь, навичок та цінностей.

Створення суб'єкт-суб'єктної комунікації засобами мультимедійних технологій (в освітньому процесі та самостійній роботі майбутніх фахівців з туризму) або (на заняттях з формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму). Реалізація ідеї особистісно-орієнтованого навчання може бути досягнута за рахунок технологічних моментів навчання, їх результативна якість є суб'єктною активністю студентів. Сучасний освітній процес забезпечується шляхом перенесення акцентів із фактичної наявності знань, на те, які знання студент вміє застосовувати в різних ситуаціях. Головною метою суб'єкт-суб'єктних відносин виступає формування в процесі професійного навчання структури особистості майбутнього фахівця з туризму, що може забезпечити йому успішну професійну діяльність.

Організація та проведення занять зі спецкурсу з використанням засобів мультимедіа технологій. Розроблена та обґрунтована в дослідженні технологія формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму засобами мультимедійних технологій передбачає, що в процесі організації та проведення занять можуть використовуватися лекції-презентації, електронні конспекти для самостійного опрацювання лекційного матеріалу при підготовці до лабораторних, практичних або контрольних занять. При організації та проведенні практичних та лабораторних занять засоби мультимедійних технологій застосовуються для моделювання діяльності туристичних підприємств, ситуацій, систем, явищ, середовищ, принципів їх функціонування, виконання розрахунково-графічних робіт. В процесі організації самостійної роботи може бути використане будь-яке програмне мультимедійне забезпечення навчального призначення, наприклад: електронні конспекти лекцій, підручники, посібники, лабораторні практикуми, тестові програми під час моніторингу знань.

Забезпечення спеціальної підготовки викладача до застосування мультимедійних технологій. Як показав аналіз філософської, педагогічної та психологічної літератури, на сучасному етапі розвитку вітчизняної системи освіти педагогічна підготовка викладачів до застосування мультимедійних технологій в освітньому процесі, яка б відповідала вимогам, запитам, індивідуальним особливостям тих, кого навчають знаходиться на низькому рівні. У цьому контексті пріоритетним завданням вивчення мультимедійних технологій має стати підготовка фахівців, спроможних вільно володіти комп'ютерними та мультимедійними технологіями, застосовувати їх у своїй професійній діяльності, аналітично мислити. Однак це не означає, що мультимедійні програми підміняють традиційні засоби навчання, вони лише доповнюють їх.

Наведені педагогічні умови виступають формою педагогічної діяльності, метою якої є формування висококваліфікованого фахівця з туризму із високим рівнем сформованої професійної культури. Таким чином, ці педагогічні умови забезпечують виконання державного стандарту з підготовки фахівців з туризму.

Висновки. Узагальнюючі наведене вище робимо висновок, що реалізація педагогічних умов технології формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму має на меті: забезпечення організаційно-педагогічного й психолого-педагогічного супроводу процесу формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму засобами мультимедійних технологій; вдосконалення системи професійної підготовки фахівців з туризму для роботи в умовах застосування засобів мультимедійних технологій; визначення форм і методів інформаційної підтримки процесу формування професійної культури майбутніх фахівців з туризму в умовах професійної діяльності; удосконалення процесу комунікації між студентами та викладачами; визначення рівня спеціальної підготовки викладача до застосування мультимедійних технологій.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у розробці змісту та з'ясуванні специфіки прояву фахових компетентностей у підготовки майбутніх фахівців з туризму.

Література

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса / Ю.К. Бабанский. – М.: Просвещение, 1982. – 192 с.
2. Высоцкий С. В. Структура психолого-педагогических условий формирования поисково-творческой направленности личности в процессе обучения / С.В. Высоцкий // Наук. Вісник Південноукраїнського держ. пед. ун. ім. К. Д. Ушинського: Збірник наук. праць. – Одеса, 1999. – Вип. 8-9. – С. 90 – 94.
3. Серьожникова Р. К. Основи психології і педагогіки: [навч. посібник] / Р. К. Серьожникова, Н. Д. Пархоменко, Л. С. Яковичка. – К.: Центр навч. літератури, 2003. – 243 с.
4. Федорова О. Ф. Некоторые вопросы активизации учащихся в процессе творческого и производственного обучения / О. Ф. Федорова. – М.: Высш. шк., 1970. – 324 с.

5. Dale C. Podcasting in Tourism Education/ C. Dale, A. Hassanien// Journal of Teaching in Travel & Tourism. 2008, vol. 7(3), pp. 43-60. doi: 10.1080/15313220801909361.
6. Education at a Glance 2011: OECD Indicators. Glossary. – Paris : OECD Publications, 2011 [Electronic resource]. – URL: <http://www.oecd.org/document>.
7. Furmanek W. Kompetencje – proba okreslenia pojecia / W. Furmanek // Edukacja Ogolnotechniczna. – 1997. – nr. 7. – S. 12–18.
8. Furmanek W. Kompetencje ogolnotechniczne w edukacji wszechszkolnej / W. Furmanek // Edukacja Ogolnotechniczna nauczycieli klas I–III / red. K. Kraszewski. – Rzeszow-Krakow: Wyd. Oświatowe, 1998. – S. 7–21.
9. Matusz M. Kompetencje informacyjne nauczycieli i uczniw / M. Matusz // Edukacja Technika – informatyka – edukacja / pod red. W. Walata. – Rzeszow: Uniwersytet Rzeszowski, 2008. – Tom X. Teoretyczne I praktyczne problemy edukacji informatycznej. – S. 189–200.

Дьоміна Ж. Г.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ

МОНІТОРИНГ УПРОВАДЖЕННЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ В УКРАЇНІ

Представлено кількісну характеристику розподілу учнів міських та сільських шкіл за напрямками профільного навчання в регіонах України. Наведено аналітичні та статистичні дані щодо стану та динаміки впровадження профільного навчання фізичної культури українських старшокласників.

Ключові слова: профільне навчання фізичної культури, спортивний напрям, старшокласники, розподіл, українські школи, моніторинг.

Ж. Г. Дьоміна. Мониторинг внедрения профильного обучения физической культуре старшеклассников в Украине. Представлена количественная характеристика распределения учащихся городских и сельских школ по направлениям профильного обучения в регионах Украины. Приведены аналитические и статистические данные о состоянии и динамике внедрения профильного обучения физической культуре украинских старшеклассников.

Ключевые слова: профильное обучение физической культуре, спортивное направление, старшеклассники, распределение, украинские школы, мониторинг.

Zh. H. Domina. Monitoring of introduction of physical culture profile teaching for senior pupils in Ukraine.

Providing quality education at all stages and levels is impossible without knowledge of full, objective, relevant and accurate information on various aspects of the state, dynamics and trends. Monitoring studies allow analytically identify problematic aspects, positive aspects and shortcomings of the educational process to evaluate its effectiveness, ensuring its optimization. To assess the prospects of development of education in the context of globalization and modernization of the industry is necessary to conduct comprehensive statistical analysis of the conditions and implementation its links.

The objective necessity of reforming the sphere of physical culture and sport and the problem of maintaining the health of the population indicate the social importance of sporting direction profile education of senior pupils due to the need to train highly qualified professionals. However the monitoring studies of specialized schools for sports profile in Ukraine is almost absent.

Presents a quantitative description of the distribution of pupils of urban and rural schools by profiles of specialized education in the regions of Ukraine. The analytical and statistical data about the state and dynamics of introduction of profile education physical culture of ukrainian senior pupils. Found that in Ukraine popularity introduction of profile training of senior physical training compared to other areas of the forming quite low (about 4%). In quantitative terms schools of sports profile in Ukraine is dominated by eastern, western and southern regions.

The issue of logistics, teaching and staffing local secondary schools and increasing popularity of physical culture in the society will create conditions for the development of sports directly forming seniors pupils in today's conditions

Key words: profile education of physical culture, sports profile, senior pupils, the distribution, ukrainian schools, monitoring.

Постановка проблеми, її актуальність та зв'язок важливими науковими та практичними завданнями. Забезпечення якісної освіти на всіх її етапах та рівнях неможливе без знання повної, об'єктивної, адекватної й точної інформації про різноманітні параметри її стану, динаміки та тенденцій розвитку [2]. Моніторингові дослідження дозволяють аналітично визначити проблемні аспекти, позитивні сторони та недоліки навчального процесу з метою оцінки його ефективності, забезпечення його оптимізації. Для оцінки перспективи розвитку освіти в умовах глобалізації та модернізації галузі необхідне проведення різнобічного статистичного аналізу стану і умов діяльності її ланок.

За даними А. Ю. Пашковської, система шкільної освіти в Україні вимагає поглибленого статистичного вивчення для дослідження рівня задоволення потреб учнівської молоді в освітніх послугах, раціонального використання освітніх ресурсів, надання науково обґрунтованих статистичних висновків та прийняття на їх основі управлінських рішень [8].

Статистичний контроль освітнього процесу дозволяє визначити його динаміку та перспективи розвитку. Моніторингові дослідження профільної середньої освіти в Україні актуальні в умовах освітніх новацій сьогодення, оскільки дозволяють здійснити аналіз освітніх потреб та популярності тих чи інших навчальних профілів, динаміки впровадження та розподілу напрямів профілізації старшої школи за регіонами України, вивчити стан профільного навчання в сільських школах тощо.

Проблема покращення фізичного стану населення зумовлює значення шкільного фізичного виховання [1; 4]. Стабільна потреба ринку праці в висококваліфікованих фахівцях фізичного виховання та спорту визначає важливість поглибленого вивчення фізичної культури в системі допрофесійної підготовки учнівської молоді [3].